

*'Just knock three times and whisper low
That you and I were sent by Joe
Then strike a match and you will know
You're in...'*

Deze songtekst van The Johnston Brothers is een goede beschrijving van het cabaretbezoek in de Verenigde Staten rond 1920. In deze periode was de verkoop van sterke drank in Amerika verboden. In verborgen kroegen vloeide de drank rijkelijk en werd het publiek vermaakt met liedjes, dans en muziek. Om binnen te komen moest je aankloppen en de portier de code toefluisteren: 'Joe heeft me gestuurd.'

Een paar vragen vooraf:

- 1. Wat is volgens jou Cabaret? Heeft het bijvoorbeeld een functie? Zo ja, welke?

.....
.....

- 2. Ben je wel eens naar een Cabaret voorstelling geweest? Zo ja, welke?

.....
.....
.....

- 3. Welke Cabaretiers ken je?

.....
.....
.....

Een stukje geschiedenis van het Cabaret.

In Frankrijk werd het woord 'cabaret' al gebruikt sinds de vijftiende eeuw. In die periode werden zo de cafés genoemd waar jongleurs, minstrelen en muzikanten optraden voor de drinkende bezoekers. Toch begint de geschiedenis van het cabaret officieel pas in de jaren tachtig van de negentiende eeuw.

In 1881 opende in Parijs een klein cabaret met de naam Chat Noir, Zwarte Kat. In deze gelegenheid verzamelden zich schrijvers, dichters, kunstenaars en muzikanten die met hun werken het publiek wilden vermaken én op de hoogte wilden stellen van wat er in de wereld gebeurde. In deze tijd zonder radio en televisie werd de geschreven pers flink

gecensureerd door de regering. Door de sketches, de liedjes en de monologen in Chat Noir kregen de toeschouwers, onder het genot van een drankje, op humoristische wijze informatie over wat recht en krom was in de samenleving.

Geliefd amusement

Cabaret volgens het principe van Chat Noir sloeg direct aan bij een groot intelligent publiek. De ruimte van Chat Noir werd al snel te klein en het cabaret verhuisde naar een geschiktere locatie. Ook op andere plaatsen in Parijs werden cabarets gevestigd.

In 1895 begon het eerste cabaret in Amsterdam, eigenlijk bij toeval. De pianist van een club kwam niet opdagen en de dichter-zanger Eduard Jacobs beklom het podium. Hij bracht een paar cabaretnummers op de manier van Chat Noir en het publiek vond het geweldig. In de Nederlandse hoofdstad bloeide de jaren daarop het cabaretleven. Zelfs de Amsterdamse bioscoop Tuschinski had een prachtig cabaret, La Gaîté, waar de bekendste Nederlandse en internationale artiesten optraden. Cabaretiers als Speenhoff en Pisuise, Louis Davids, Lou Bandy en Fien de la Mar kregen een sterrenstatus.

En niet alleen in Nederland sloeg het cabaret als een bliksem in in het uitgaansleven. De nieuwe amusementsvorm veroverde ook stormenderhand steden als Berlijn, Wenen en Moskou.

Seks, drugs en jazz

In de Verenigde Staten was het cabaret minder verfijnd dan in Europa. Toen in 1918 het schenken van sterke drank in kroegen werd verboden, kwam het cabaret letterlijk in een duister hoekje terecht. In geheime pubs kwamen mannen bijeen om te drinken en naar dames te kijken die hun verleidelijk toezongen en uitdagend dansten.

In de jaren twintig en dertig werd de wijk Harlem in New York een verzamelpaats voor zwarte schrijvers, kunstenaars en muzikanten. In kroegen als The Cotton Club werd een jazzy versie van het Europese cabaret gebracht.

Jazz was de muziek van de duivel, vonden veel gemeenteambtenaren in de Verenigde Staten. Het was veel te opzwevend en te zwoel. Ze gingen daarom 'cabaret cards' uitreiken: vergunningen om cabaretoptredens in cafés te mogen organiseren. Er mochten nooit meer dan drie muzikanten optreden en de artiesten mochten geen drugsprobleem hebben of een strafblad bezitten. Het hielp niet: de jazzclubs in Harlem bleven een stuk populairder dan deze geregelde cabarets.

Vrij en onafhankelijk

In de Eerste Wereldoorlog vluchtten allerlei kunstenaars naar het neutrale Zwitserland. In Zürich verzamelde zich een aantal dichters en schilders met het plan een cabaret te beginnen waarin ze hun onafhankelijkheid aan het publiek wilden laten zien. Ze huurden een bar, hingen er schilderijen op en gaven voorstellingen.

Artiesten uit alle windstreken van Europa lieten in dit cabaret hun kunsten aan het publiek zien. Zo kon er op één avond genoten worden van Deense liederen, Roemeense

gedichten, Spaanse schilderijen, Russische dans, Franse teksten en 'negermuziek', zoals dat werd genoemd. Cabaret Voltaire wilde de wereld laten zien dat, terwijl een groot deel van Europa in oorlog was, er altijd mensen zouden blijven die voor onafhankelijkheid en eigen idealen vochten.

Niet alles wat deze kunstenaars deden was begrijpelijk voor het publiek. Er vonden allerlei experimenten met taal en muziek plaats. *Dada* werd deze nieuwe kunstvorm genoemd, naar het tijdschrift dat de kunstenaars van Cabaret Voltaire uitgaven: *DADA Dada Dada Dada Dada*.

Politiek podium

In de jaren twintig en dertig, tussen de twee wereldoorlogen in, werd het cabaret vooral in Duitsland steeds politiek gericht.

Bij een cabaretier als Erwin Piscator kon je niet lekker rustig in de zaal zitten. Piscator had zich aangesloten bij de Communistische Partij en zag het podium als een ideale manier om zijn politieke ideeën aan de man te brengen. Cabaret was voor Piscator een middel om zijn boodschap op het publiek over te brengen en de toeschouwers te dwingen daarop te reageren. Het publiek bij Piscators revue werd persoonlijk aangesproken, er was geen ontkomen aan.

Cabaret en stand-up vermengden zich in deze vorm steeds sterker: de cabaretiers speelden in op het nieuws van alledag en stelden de actuele problemen in interactie met het publiek aan de kaak. De spreekstalmeesters die de verschillende acts aan elkaar praatten, leverden ook commentaar op de dagelijkse gebeurtenissen en op de mensen uit het publiek.

Er ontstond een duidelijke splitsing. Enerzijds had je de cafés met dans, muziek en drank, de Cabarets. Daartegenover stond het intellectuelere Kabarett, waar satirische liederen en gedichten werden voorgedragen van schrijvers en componisten als Tucholsky en Bertolt Brecht. In deze Kabarets werd flink gestreden tegen de opkomst van het fascisme. Het was dan ook niet verwonderlijk dat de artiesten die hier optraden de eerste slachtoffers werden van het nieuwe nazi-regime.

Nederland

Alle verschillende cabaretstijlen die na de oorlog in Europa en de Verenigde Staten ontstonden, zijn ook in Nederland terug te vinden. Schrijvers als Annie M.G. Schmidt en Simon Carmiggelt leverden teksten aan voor liedjes en sketches die grappig waren, het publiek ontroerden en een ondertoon hadden waardoor het publiek of de maatschappij een spiegel werd voorgehouden. Deze 'literaire' vorm van cabaret heeft het tot nu toe het langst volgehouden. Wim Sonneveld is Nederlands grootste cabaretier op dit gebied geweest.

→ *Fragment: Wim Sonneveld – Aan de Amsterdamse grachten*

In de jaren zeventig begon politiek cabaret de kop op te steken. Eerst nog vrij onschuldig, zoals in de oudejaarsconferenties van Wim Kan. Maar later werd de humor steeds harder. De grappen van Lebbis en Jansen worden soms als zo politiek incorrect

ervaren dat mensen er woedend over kunnen worden, maar hun gemopper wordt overstemd door het merendeel van het publiek, dat buldert van het lachen.

→ *Fragment: Lebbis en Jansen dissen Verdonk 1*

Freek de Jonge is de eerste die in zijn cabaretvoorstellingen een verhaal weeft: er loopt een rode draad door de hele voorstelling heen waarop hij met talloze uitweidingen en uitstapjes steeds weer terugkomt. Youp van 't Hek volgt hem wat dat betreft na, maar kiest meer voor een vast thema in zijn show waaromheen hij verschillende sketches neerzet en typetjes speelt.

→ *Fragment: Freek de Jonge – Mijn Buren*

Naast alle cabarets met een boodschap is het nonsenscabaret van komieken als Brigitte Kaandorp en Herman Finkers een avond lang alleen maar lachen. En het fysieke cabaret van cabaretiers als Van Waardenberg en De Jong is een uitputtingsslag op het podium, die bij het publiek verwondering en waardering oproept.

→ *Fragment: Herman Finkers – Ik ben mij er eentje*

→ *Fragment: Waardenberg en de Jong – De Keuring*

Maar de grootste impact bij het breedste publiek heeft op het ogenblik het muzikale cabaret. Een theatervoorstelling kan altijd maar door een beperkt aantal mensen bezocht worden. Als zo'n voorstelling op televisie wordt uitgezonden, bereikt ze wel een miljoenenpubliek, maar er zullen niet veel mensen zijn die zo'n show op video opnemen en regelmatig afspelen. Met een cd gebeurt dat wel. De nonsenscabaretiers Brigitte Kaandorp en Herman Finkers hadden in 1990 al een megahit met hun nummer 'Duet/We staan samen sterk'. De echte hitparadeveroveraars zijn toch Acda & De Munnik, van wie in vrijwel ieder Nederlands huishouden wel een cd te vinden is. Zij brengen nummers die in hitparades belanden, die in cafés worden gedraaid en die mensen automatisch meezingen. Ook cabaret, al staat bijna niemand daarbij stil.

→ *Fragment: Ashton Brothers – Ballyhoo!*

Typetjes

Vele cabaretiers maken gebruik van het naspelen van typetjes. Je krijgt een aantal fragmenten te zien van verschillende cabaretiers. Geef in het schema weer hoe dit wordt uitwerkt.

Fragment:	Welke types?	Hoe wordt dit vorm gegeven?
<i>Droog Brood:</i> <i>Babys</i>		

<i>Toon Hermans – Ornitoloog</i>		
<i>De vliegende Panters – Dikkie Dik</i>		

Je hebt inmiddels veel fragmenten van diverse cabaretiers gezien.

1. Welk fragment is je het meest bij gebleven? En waarom?

.....

.....

.....

2. Cabaretiers gebruiken vele manieren om mensen aan het lachen te maken zoals het belachelijk maken van groepen mensen, het publiek, of politieke figuren. Kan een Cabaretier daar volgens jou ook te ver in gaan? Wanneer is dat in jouw ogen?

.....

.....

.....

3. Probeer jouw smaak van Cabaret te omschrijven.

.....

.....

.....

.....